

811.14'06'243

371.671:811.14'06'243

<https://doi.org/10.18485/kij.2021.68.2.6>

ВОЈКАН Б. СТОЈЧИЋ*
АНТОНИНА В. КОСТИЋ
Филолошки факултет
Универзитет у Београду

Оригинални научни рад
Примљен: 18.08.2021.
Прихваћен: 15.11.2021.

УЛОГА ПРИРУЧНИКА У РАЗВИЈАЊУ ФОНОЛОШКЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ КОД СРБОФОНИХ ГОВОРНИКА МОДЕРНОГ ГРЧКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА**

Приликом учења неког страног језика полазници курсева сусрећу се са различитим сегментима из фонетике и фонологије, морфологије, синтаксе, као и семантике и прагматике страног језика. Дакле, усвајање новог фонолошког система један је од првих изазова са којима се сусрећу ученици страног језика. Имајући у виду значај који дидактички приручници имају у овом процесу потребно је у обзир узети на који начин је у њима представљена ова област. Из овог разлога аутори анализирају заступљеност и типологију вежби за усвајање фонолошке компетенције у новијим приручницима за учење модерног грчког језика као страног. Такође, узевши у обзир утицај који изворни језик може имати на развијање комуникативне и фонолошке компетенције ученика, аутори се осврћу на утицај српског језика на усвајање фонолошких карактеристика савременог грчког језика као страног.

Кључне речи: фонолошка компетенција, савремени грчки као страни језик, приручници, србофони говорници.

1. Уводна разматрања

Приликом усвајања другог или страног језика подразумева се да полазник курса усвоји знања из различитих лингвистичких области. Према Заједничком европском оквиру за језике, лингвистичка компетенција се односи на „знања и умећа која се тичу лексике, фонетике, синтаксе и других категорија система неког језика” (ЗЕОЈ 2002: 43), а састоји се из „лексичке, граматичке, семантичке, фонолошке и правописне компетенције” (ЗЕОЈ 2002: 114). Дакле, овладавање фонетским и фонолошким начелима новог језика јесте нешто са чиме се

* vojkans@hotmail.com и vojkan.stojicic@fil.bg.ac.rs

** Овај рад настао је у оквиру пројекта *Језици и културе у времену и простору* (бр. 178002), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

и студенти неохеленистике сусрећу још током првих часова савременог грчког као страног језика. Како Божовић правилно указује, „у процесу учења страног језика ученик пролази кроз сложен процес усвајања, како сегментала, тако и супрасегменталних елемената језика” (Божовић 2016: 95). „Осим што је важно да добро савлада све гласове језика, мора усавршити и акценат, ритам, интонацију и флуентност” (Колантони/Стил/Ескудеро 2015: 312, цит. у Божовић 2016: 95).

У научној периодици може се пронаћи већи број радова који указују на важност правилног одабира дидактичких материјала, с посебним освртом на стицање фонолошке компетенције у страном језику. Из тог разлога смо се одлучили да испитамо у којој мери су у новијим уџбеницима за учење савременог грчког језика као страног заступљене вежбе за усвајање ове компетенције, као и која типологија вежби је заступљена. Наша почетна хипотеза била је да су одлике фонетско-фонолошког система савременог грчког језика подједнако добро појашњене у свим дидактичким приручницима на А1 нивоу, имајући у виду релевантну литературу која указује на важност усвајања ове компетенције још од првих часова страног језика.

2. Фонетско-фонолошка компетенција и изговор на страном језику

Придавање значаја супрасегменталним елементима страног језика било је у директној вези са одабиром метода који су се користили у настави страних језика. Током историје долазило је до смењивања раличитих метода, што је у пракси значило да су неки од њих већи значај придавали декларативним знањима о језику, а неки процедуралним знањима. Изговор на страном језику био је у фокусу приликом увођења директног и аудио-лингвалног метода, да би се затим пажња усмерила на друге сегменте усвајања језика, приликом преласка на комуникативни приступ настави (Џоунс 1997: 103).

Крашен (1982) тврди да је изговор стечена вештина која је беспотребна и бескорисна, а овакав став утицао је у значајној мери некада на креирање уџбеника и приручника за учење страних језика. Заговорници ове идеје истицали су студију коју су спровели Порсел и Сутер, према којој се наставници не могу довести у везу са факторима који утичу на усвајање фонологије, односно немају утицаја на изворни језик, склоност ка опонашању говора, интеракцију са нативним говорницима и мотивацију (Порсел/Сутер 1980: 285). Ипак, поборници овог приступа не узимају у обзир важну улогу наставника приликом мотивисања ученика и излагања изворном језику (Џоунс 1997: 105).

Један од ретких модела за развијања усмене продукције, који се заснива на идеји да одрасли задржавају способност усвајања фонетских категорија другог или страног језика јесте модел *SLM* (Флец 1995). Према овом моделу, перцепција говора се одређује као разазнавање фонетских карактеристика, чиме даље долази до препознавања фонетских категорија у дугорочној меморији. Овај мо-

дел настоји да укаже на важност паралелног упоредног приказивања категорија из Л1 и Л2, како би међу њима постојала интеракција, а ученици затим могу постепено стварати засебне категорије увиђањем постојећих разлика (Мициаки 2014: 279). Нова фонетска категорија много лакше се ствара када ученик препознаје разлике између једног гласа из Л2 и њему блиског гласа из Л1 (Флец 2003).

И на часовима савременог грчког као страног језика наставници настоје да примењују управо овакав приступ, а у зависности од тога које стране језике студенти прве године знају и користе у свакодневной комуникацији, неретко се прибегава и успостављању паралела са трећим језиком (*tertium comparationis*), са фокусом на артикулациону сферу појединачних језика. Наше досадашње глотодидактичко искуство нам говори да је могуће постићи добар изговор у савременом грчком језику, али је неопходан низ пажљиво одабраних корака како би студенти са успехом савладали почетне препреке.

3. Утицај Л1 на фонолошку компетенцију у Л2

Како смо већ напоменули, утицај на усвајање фонетских и фонолошких аспеката страног језика има и Л1. Када је реч о учењу савременог грчког језика као страног, Анастасиади-Симеониди (Анастасиади-Симеониди и др. 2008) са групом сарадница је спровела веома интересантно истраживање у коме су учествовали полазници курсева при Школи за модерни грчки језик на Аристотеловом универзитету у Солуну. Анализом прикупљеног материјала ауторке су указале да полазници курса савременог грчког као страног језика праве различите фонетске и фонолошке грешке, у зависности од тога који је њихов матерњи језик. Такође, као конкретан допринос изради бољих језичких приручника представиле су категоризацију (најчешћих) могућих грешака, истичући разлику између фонетских¹ и фонолошких² (Анастасиади-Симеониди и др. 2008: 163). Ауторке сматрају да фонетске грешке није неопходно исправљати, будући да не утичу на разумевање, већ да је много значајније обратити пажњу на фонолошке, за које предлажу вежбе дистинктивних, минималних парова³ (*ibid.*).

Значајно је у обзир узети и начин на који студенти усвајају градиво из фонетике и фонологије. Тако је студија коју је спровела Кислинг (Кислинг 2015) показала да су експлицитне инструкције у овој области имале већи утицај на способност студената да праве дистинкцију између одређених фонема, у поређењу са имплицитнијим начином представљања градива (Кислинг 2015: 270),

¹ До оваквих грешака долази првенствено због сличности одређеног гласа у савременом грчком језику са гласом из изворног језика и овакве грешке не утичу на значење речи.

² За разлику од фонетских грешака, фонолошке грешке битније утичу на разумевање изреченог.

³ Нпр. [ˈpaθi] (πάθει), [ˈpali] (πάλι), [ˈpaŋi] (πάρει), [ˈpavi] (παύει), [ˈpaŋi] (πάγαι), [ˈpaçi] (πάχη), [ˈpati] (πάτοι) и сл. (уп. https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/glossology/show.html?id=459)

какав је махом у језичким приручницима које смо до сада у настави савременог грчког језика користили. Како наводи Мициаки (Мициаки 2014: 273), важна је и улога разумевања за усвајање правилног изговора на страном језику, будући да фонолошка категоризација која се одвија на почетним стадијумима усвајања језика у великој мери одређује колико ће ефикасна бити усмена продукција и да ли ће се избећи појава тзв. *страног изговора*. Ипак, ова категоризација се не сме посматрати независно од комуникативних ситуација (Мициаки 2014: 273).

Исправан изговор се може усвојити и одржати уз помоћ различитих видова вежби, понављања и употребе језика у реалним говорним ситуацијама. Тако се у случају истраживања грешака које у савременом грчком језику праве изворни говорници руског језика наводи да се исправљању грешака у усменој продукцији мора приступити постепено, као и да се предност даје учесталим грешкама које утичу на преношење значења (Анастасиади-Симеониди и др. 2010: 60).

Тзортзату (Тзортзату 2012: 14) наводи да је непоклапање фонема изворног језика и фонема модерног грчког језика управо оно што доводи до њихове замене најближим гласовима у изворном језику. Када је реч о србофоним говорницима, можемо претпоставити да интерференција српског језика може утицати на начин на који ученици перципирају и продукују гласове у савременом грчком језику. Тако се као захтевни фонолошки сегменти могу издвојити они који нису присутни у изворном, српском језику, као што су дентални фрикативи [θ] и [ð], и веларни фрикатив [ɣ], као и гласови [s] и [z], који су у модерном грчком језику алвеоларни фрикативи, а у српском језику дентални фрикативи.

Сличне закључке наводе и Ламбропулу и Стојичић (2021: 677–679), који су утврдили да су за србофоне говорнике (студенте на А2 нивоу ЗЕОЈ-а) најзахтевније области биле следеће: 1) замена сугласничког скупа једним консонантном, 2) писање сугласничких скупова -γγ- и -γκ- (који имају исту гласовну реализацију), 3) дентални фрикативи [θ] и [ð], 4) замена безвучног [s] звучним [z] у скуповима -σμ-, -σβ- и -σγ-, 5) замена бидентала τζ његовим парњаком τς.

4. Приручници и фонолошка компетенција

Имајући у виду значај који приручници имају приликом усвајања језика потребно је у обзир узети на који начин су у њима представљене одређене лингвистичке области. Приручници за наставу изговора су временом променили свој фокус прелазећи са продукције звукова на комуникативне аспекте говора (Џоунс 1997: 104). Ипак, иако је градиво представљено на другачији начин, у многим уџбеницима се нису променили типови задатака за развијање фонетско-фонолошке компетенције и не постоји добра повезаност између истраживања у овој области и креирања материјала за учење (Силвеира 2002: 121). Дакле, иако постоје истраживања⁴ која су у свом фокусу имала ову важну област, у реалности

⁴ Нека ранија истраживања (Мициаки 2014) показују да се у већини приручника за савремени грчки језик као страни на А1 нивоу ЗЕОЈ-а уче алфавет, правила читања као и препознавање гласова

је мало тога учињено како би приручници за учење модерног грчког језика као страног на А1 нивоу променили досадашњу парадигму.

Основи фонетике и фонологије у приручницима пружају прилику да се обликује изговор на страном језику кроз развијање свести о релевантним аспектима говора. Ипак, колико ће ово знање бити корисно зависи и од мотивације ученика и његових дугорочних циљева (Кизи/Анатолевна 2020: 495). Приликом креирања материјала за усвајање фонетских и фонолошких аспеката страног језика као и увежбавања изговора, важно је у обзир узети и социолингвистичке ситуације и импликације које имају утицај на ставове према ненативном изговору. Такође, треба обратити пажњу и на психолошке аспекте, оснаживање и мотивисање ученика кроз вежбе и предавања (Цоунс 1997: 111).

Како би се на адекватан начин усвојиле фонолошке карактеристике савременог грчког језика у литератури се предлажу три категорије вежби: вежбе у писаном и усменом облику, комуникативне вежбе и вежбе које се изводе уз подршку аудио-визуелних медија и нових технологија (Ревитијаду/Тзакоста 2007:60). Такође, од користи би било прилагођавање стратегија подучавања као и дидактичких материјала, како би се ученицима језика омогућило да у највећој мери искористе капацитет своје фонолошке меморије (Хјумел/Френч 2010: 380). Осим тога, предлажу се вежбе освешћивања и асоцијација између постојећег знања (изворног језика) и новог градива, како би изворни језик био основа за усвајање страног (Хјумел/Френч 2010: 382).

5. Анализа језичких приручника

За потребе овог рада аутори су анализирали заступљеност и типологију вежби за усвајање фонолошке компетенције у новијим приручницима за учење модерног грчког као страног. Конкретније, аутори су анализирали следеће приручнике: *Επικοινωνήστε ελληνικά 1*, *Ταξίδι στην Ελλάδα Α1 & Α2*, *ΚΑΙΚ στα ελληνικά Α1*, *ΚΑΙΚ στα ελληνικά Α2*, *Ελληνικά Α'* и *Ελληνικά για σας Α0*. Сви наведени уџбеници су за А1 или А2 ниво, осим *Ελληνικά για σας Α0*, који је намењен апсолутним почетницима, дакле свима онима који не поседују никакво знање језика и представља подршку упознавању језика пре почетног, А1 нивоа.

Представљање анализе ћемо почети од приручника у којима су фонетски и фонолошки аспекти савременог грчког језика најмање присутни, да бисмо затим прешли на приручнике у којима су они далеко више заступљени.

5.1. Приручник *Επικοινωνήστε ελληνικά 1*

Од свих анализираних приручника, вежбе за усвајање фонолошке компетенције најмање су заступљене у приручнику *Επικοινωνήστε ελληνικά 1*. У уводном делу се наводе основне карактеристике савременог грчког језика и укратко

на основу преслушаних звучних записа.

се приказују особености по питању правилног изговора гласова. Дакле, уводни део је подељен на три сегмента: А (грчки алфабет), Б (изговор гласова) и Ц (правила монотонске акцентуације речи). У табелама су понуђени и примери изговора гласова на енглеском језику, како би полазник курса направио компарацију са изговором гласова у савременом грчком језику.

У делу А су дати примери за правилно писање великих и малих слова грчког алфавета, као и неколико вежби за увежбавање писања графема. Део Б је подељен на више мањих целина: вокали, консонанти (са алофонима фонема γ , χ и κ), диграми, двосугласници, дифтонзи, скупови $[av/ev]$, изговор сибиланта $/s/$ као звучног (еквивалентног српском $/z/$)⁵, писање финалног $[v]$, изговор диграма $[\gamma\chi]$ и гемината $[\gamma\gamma]$, $[\lambda\lambda]$ и $[\kappa\kappa]$. Осим овога, вежбе за утврђивање градива се касније могу наћи само у радној свесци и то искључиво у вези са правилним акцентовањем речи, где се од полазника курса тражи да препозна акцентовани слог.

5.2. Приручник *Ταξίδι στην Ελλάδα 1*

У приручнику *Ταξίδι στην Ελλάδα 1* алфабет прате вежбе слушања и допуњавања, али нема поређења са неким другим језиком, како је то случај са првим анализираним приручником. Поред поделе на 7 вокала и 17 консонаната, у почетној лекцији се низом задатака увежбава писање графема (велика и мала слова), правилан изговор диграма (вокалских и консонантских скупова)⁶, укључујући и алофоне фонема $[\gamma] - /\gamma/j/\eta/$, $[\chi] - /x/\zeta/$ и $[\kappa] - /k/c/$. Најзад, посебна пажња је усмерена на изговоре консонаната $[\lambda] + \alpha/\epsilon/\iota - /k/$ и $[v] + \alpha/\epsilon/\iota - /r/$.

Поред вежби за уочавање дистинкција између лабијала $[\beta/\pi/\phi/\mu\pi]$, дентала и денталних фрикатива $[v\tau/t' - \delta/\theta]$, гутурала $[\kappa/\gamma/\chi/\eta\kappa]$, те бидентала $[\sigma/\tau\zeta]$, кроз неколико задатака се увежбава правилно акцентовање речи, као и правилан изговор скупова $[av/ev]$. Будући да се фонема $/i/$ обележава трима графемама $[i/\eta/v]$ и трима диграмима $[\epsilon i/\sigma i/v i]$, да се фонема $/e/$ обележава једном графемом $[\epsilon]$ и једним диграмом $[a i]$, да се фонема $/o/$ обележава двема графемама $[o/\omega]$, те да се фонема $/u/$ обележава једним диграмом $[ov]$, разумљив је и крајње оправдан велики број вежби за утврђивање градива. Међутим, као и у претходном при-

⁵ Графема $/s/$ има две фонолошке реализације у модерном грчком, као $/s/$ у примеру *Σάρα*, одн. као $/z/$ у примеру *κόσμος*. Више о фонолошким реализацијама свих графема у грчком в. https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PHIL1194/%CE%A6%CF%89%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%A6%CF%89%CE%BD%CE%BF%CE%B-V%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1_%CE%A3%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CE%B9%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82.pdf

⁶ М. Вукелић у свом раду „Povodom prevoda Trijandafilidijeve *Male novogrčke gramatike*” критикује преводне еквиваленте које је преводио лац З. Мутић одабрао као терминолошки најприкладније: „Suprotna je pojava kada se jedan glas, bio on samoglasnik ili suglasnik, predstavlja korišćenjem dvaju slova. U grčkom se tako predstavljani glasovi nazivaju *δίψηφα*, а u srpskom se koriste termini *digram*, а u najnovije vreme sve je češći i (evropski neologizam grčkog porekla) *digraf*. Ne radi se, dakle, о samoglasničkim i suglasničkim skupovima, како g-din Mutić prevodi *δίψηφα φωνήεντα*, odnosno, *δίψηφα σύμφωνα*, već о jednom samoglasniku ili suglasniku за čije se predstavljanje koriste dva slova” (Вукелић 2009: 86).

ручнику, ове вежбе се налазе само на почетку приручника, у уводном делу, па се на фонетске и фонолошке аспекте не обраћа пажња у наредним поглављима.

5.3. Приручник *Ελληνικά Α'*

У приручнику *Ελληνικά Α'* на самом почетку у уводној лекцији представљен је грчки алфавет. Међутим, у истом сегменту аутори указују на то да се фонема /u/ обележава једним диграмом [ou], али не наводе никакав податак за фонеме /i/, /e/ и /o/. Није најјаснији разлог због ког су се аутори одлучили да апсолутном почетнику пажњу усмере само на фонему /u/ у оквиру одељка са грчким алфаветом. Након схематског приказа графема (велика и мала слова), од ученика се тражи да у пропратној вежби одвоји слова грчког алфавета од слова абецеде. Најзад, највише изненађује вежба у којој се тражи да се речи написане комбинацијом грчког алфавета и абецеде препишу тако што ће се користити само грчки алфавет. Ни овде није најјаснија методолошка оправданост за мешање слова двају писама, посебно имајући увиду да је реч о апсолутним почетницима, али и о све присутнијој појави коришћења тзв. *greeklish-a*⁷ у писаном дискурсу међу младима, те ставовима грчких истраживача о овој лингвистички важној теми.

За разлику од претходна два приручника, који у првој лекцији објашњавају сва фонетско-фонолошка правила, у овом приручнику се та првила уводе у првих неколико лекција. Поред диграма (вокалских и консонантских скупова), и скупова [av/ev], остатак прве лекције посвећен је увежбавању правилног акцентовања речи. У наредним лекцијама низом вежби аутори наглашавају важност перманентног увежбавања правилног изговора и писања, што представља помак у односу на приручнике које смо до сада анализирали. Постоје чак и вежбе које подстичу на правилно бележење знакова интерпункције. О изговору сибиланта /s/ као звучног аутори говоре тек у 7. лекцији, након пређене трећине градива. И у наредним поглављима готово да не постоји лекција у којој нема вежби за правилно акцентовање речи, попуњавање празнина одређеним лабијалом, денталом, денталним фрикативом, гутуралом и биденталом (након одслушаног звучног записа), што верујемо да је од изузетне важности за учење језика на почетном нивоу. Овакву парадигму уџбеник прати све до десете лекције.

5.4. Приручници *ΚΑΙΚ Α1* и *ΚΑΙΚ Α2*

По нашем мишљењу, од наведених приручника фонетске и фонолошке карактеристике најбоље су представљене у приручницима *ΚΑΙΚ Α1* и *ΚΑΙΚ Α2*. У приручнику *ΚΑΙΚ Α1* скоро свака област је пропраћена бар једном вежбом изговора, што се јасно може приметити и у садржају, где је овај сегмент посебно назначен. Већ у уводној лекцији аутори дају схематски приказ грчког алфавета,

⁷Ελα, παιδί μου. Τι κάνεις; Όλα καλά στο σπίτι; Πάμε θάλασσα το απόγευμα; *Ela, paidi mou. Ti kanei? Ola kala sto spiti? Pame thalassa to apogeuma?* За више информација о овој теми в. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1083-6101.2003.tb00358.x>

графема, фонема и алофона одређених фонема, као и вокалских и консонантских скупова. Оно што изненађује јесте вежба бр. 2 на 27. страни, у којој је неопходно уписати тачну графему [i/η/v], одн. диграм [ei/oi/vi], иако апсолутни почетници не могу знати које /i/ долази у обзир у називима ових топонима⁸, називима за месеце у години, одн. називима за дане у недељи.

Након прве и друге области у којима су наглашена правила монотонске акцентуације речи, значајан број лекција посвећен је увежбавању изговора консонаната у савременом грчком језику. Овај одељак у великој мери подсећа на *буквар*, будући да је скоро сваком слову грчког алфабета посвећено пола странице. У лекцијама се тражи да се након одслушаног звучног записа препозна акцентовани слог речи, те да се оне потом сврстају у табели (у складу са поделом на окситоне, парокситоне и пропарокситоне). Такође, у последњој лекцији се пажња обраћа на супрасегменталне јединице, будући да се за упитне реченице у грчком језику не користе речце *да ли/ је ли*, као што је то у српском језику, већ се дистинкција између комуникативне, упитне и узвичне реченице постиже реченичном интонацијом.

Правилној ортоепији посвећен је велики број вежби: преко преслушавања кратких текстова у којима треба изабрати који глас је изговорен, у односу на гласове понуђене у табели (с циљем да се препознају дистинктивна обележја гласова и направи јасна разлика), па до уочавања разлика међу алофонима појединих фонема, као и указивања на важност прозодијских елемената.

У приручнику *ΚΛΙΚ Α2* се прати сличан принцип као и у претходном, с тим што се вежбе овог типа јављају само у прве три (од укупно шест) лекција.

5.5. Приручник *Ελληνικά για σας Α0*

Посебно место у нашој анализи представља приручник *Ελληνικά για σας Α0*, будући да није примарно намењен постизању језичке комуникативне компетенције на Α1 нивоу, па је самим тим његов фокус другачији у односу на претходне уџбенике. Његов циљ је да ученике припреми на адекватан начин за усвајање других граматичких целина у савременом грчком језику, пружајући им теоријску основу за нормативну реализацију како сегменталних, тако и супрасегменталних елемената језика. Како наводе ауторке, новине које поседује приручник су двојезичност (будући да су све инструкције јасно преведене⁹), интерактивност (прилика за онлајн учење) и независност у учењу. Приручник је подељен на пет корака и обухвата све оне елементе које смо навели и у претходним приручницима, али са далеко већим бројем пажљиво одабраних и правилно распоређених примера, које прати 175 вежби најразличитијих типова, подељених у складу са постављеним циљевима.

⁸ Σαντορίνη, Κρήτη, Κέρκυρα, Πήλιο...

⁹ Серија ових дидактичких приручника урађена је са енглеским, руским, француским, албанским и турским као језицима подршке. За више информација в. <https://www.neohel.com/shop-greek-for-you/>.

Такође, оно што овај приручник чини додатно занимљивим је количина коришћеног аутентичног материјала (натписи са продавница, рекламни материјали, насловне странице књига, часописа и новина, програми и плакати позоришта и филмова, информације културне садржине, песме, слике, књижевни текстови, кратки дијалози итд.). Вежбе на занимљив начин траже од ученика да разуме фонетске и фонолошке карактеристике савременог грчког језика, у поређењу са својим матерњим или са другим страним језицима које говори. Најзад, у приручнику постоје вежбе у којима се подстиче и правилна транскрипција страних имена у грчком језику. Преслушавајући звучне записе, пишући и посвећујући пажњу аутентичним материјалима, ученици корак по корак стичу свеобухватну слику о фонетским и фонолошким карактеристикама модерног грчког језика.

6. Закључна разматрања

Како се наводи у званичном правилнику о стицању сертификата о знању савременог грчког језика¹⁰ (*Πιστοποίηση Ελληνομάθειας*) на А1 нивоу, „кандидат треба да препознаје и користи све гласове грчког језика, графеме, сугласничке и вокалске скупове (диграме), да уме да акцентује правилно речи, али и да познаје фонолошке алтернације (попут елизиде /σ' αὐτόν/, апокопе /φέρ' το/ и синкопе /φέρτε, πάρτε/). Најзад, треба да уме да изговори како познате, тако и непознате речи”.

Имајући у виду чињеницу да велики број оних који уче савремени грчки језик било као други, било као страни проверава своје знање путем ове екстерне евалуације, потребно је прилагодити и дидактичке материјале који се користе у настави. Наше истраживање имало је за циљ да установи у којој мери су дидактички приручници иновирали приступ фонетско-фонолошким законитостима савременог грчког језика, одн. у којој мери придају значај усвајању фонолошке компетенције. Иако је почетна хипотеза била да ће приручници на А1 нивоу у довољној мери посветити пажњу усвајању фонетско-фонолошког система савременог грчког, ипак је у анализи установљено да не придају сви учбеници довољно пажње усвајању сегменталних и супрасегменталних елемената. Такође, не указује се у свим учбеницима подједнако на паралеле између фонолошког система грчког и неког другог језика, односно не даје се подједнак значај утицају Л1.

Како смо навели и у теоријско-методолошком оквиру, током часова савременог грчког језика студентима се указује на важност успостављања паралела између гласовног система грчког и српског језика. Студентима овакав приступ омогућава да стварају засебне, сопствене категорије кроз перцепцију постојећих разлика, будући да се нова фонетска категорија лакше усваја, како се то и у литератури истиче (Флец 2003), када ученик препознаје разлике између једног гласа из Л2 и њему блиског гласа из Л1. Зато би у догледно време требало приступити

¹⁰<https://www.greek-language.gr/certification/node/97.html>

изради дидактичких материјала и приручника који би били намењени говорницима чији је матерњи језик српски. На овај начин би се премостила велика празнина која постоји када је реч о учењу савременог грчког језика на нашим просторима.

ЛИТЕРАТУРА

Анастасиади-Симеониди и др. 2010: Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Αι. Ζουραβλιόβα, Μ. Μητσιακή, Γ. Φωτιάδου, Τα φωνολογικά λάθη στη διαγλώσσα των ρωσόφωνων μαθητών της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας, *στα: Πρακτικά 14^{ου} Διεθνούς συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρίας Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας*, Θεσσαλονίκη: Ελληνική Εταιρία Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας, 53–64.

Анастасиади-Симеониди/Миџиаци/Влеџи 2008: Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Μ. Μητσιακή, Ε. Βλέτση, Φωνητικά, φωνολογικά και μορφολογικά θέματα για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, *στον: Οδηγό επιμόρφωσης 'Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή. Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο (Γυμνάσιο)'*, Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ, 159–176.

Божовић 2016: Д. Божовић, Настава новошколавског акцента за странце, у: Весна Крајишник (ур.) *Српски као страни језик у теорији и пракси III*, Београд: Филолошки факултет, 95–113.

Вукелић 2009: М. Vukelić, Povodom prevoda Trijandafilidijeve *Male novogrčke gramatike*, Beograd: *Lucida Intervalla*, 38, Beograd, 85-95.

ЗЕОЈ 2003: *Zajednički evropski okvir za žive jezike, učenje, nastava, ocenjivanje*, Podgorica: Ministarstvo prosvjete i nauke.

Кизи/Анатолевна 2020: О. Qizi, Y. Anatolevna, The Role of Phonetics in Languages Teaching. *Science and Education*, 1 (2), 495–500.

Кислинг 2015: Е. Kissling, Phonetics instruction improves learners' perception of L2 sounds, *Language teaching research*, 19 (3), 254–275.

Колантони/Стил/Ескудеро 2015: L. Colantoni, J. Steele, P. Escudero, *Second Language Speech*, Cambridge: Cambridge University Press.

Крашен 1982: S. Krashen, *Principles and Practice in Second Language Acquisition*, Pergamon: FairviewPark.

Ламбропулу/Стојичић 2021: Μ. Λαμπροπούλου, Β. Στόιτσιτς, <δ> ή <ντ>; <θ> ή <τ>; <γ> ή <γκ>; Συστηματικά λάθη κατά την εκμάθηση του ορθογραφικού συστήματος της ελληνικής γλώσσας από серβόφωνους φοιτητές, in: *Proceedings of the ICGL14*, Patras: University of Patras, 671-683.

Миџиаци 2014: Μ. Μητσιακή, *Φωνολογική διαβάθμιση των# CC της ΝΕ: γραμματική μοντελοποίηση και διδακτικές εφαρμογές για την ελληνική ως Γ2* (Doctoral

dissertation, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Φιλολογίας. Τομέας Γλωσσολογίας).

Порсел/Сутер 1980: E. Purcell, R. Suter, Predictors of pronunciation accuracy: a reexamination, *Language Learning*, 30 (2), 271–287.

Ревитијаду/Тзакоста 2007: Α. Ρεβυθιάδου, Μ. Τζακώστα, *Η φωνολογία στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Силвеира 2002: R. Silveira, Pronunciation instruction classroom practice and empirical research, *Revista Linguagem & Ensino*, 5(1), 93–126.

Тзортзату 2012: Κ. Τζωρτζάτου, *Ορθογραφικά λάθη ελλήνων και αλλοδαπών μαθητών Δημοτικού*. Μεταπτυχιακή Εργασία, Τμήμα Φιλολογίας, Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Πατρών.

Флец 1995: J. E. Flege, Second language speech learning: Theory, findings, and problems, *Speech perception and linguistic experience: Issues in cross-language research*, 92, 233–277.

Флец 2003: J. E. Flege, Assessing constraints on second-language segmental production and perception, *Phonetics and phonology in language comprehension and production: Differences and similarities*, 6, 319–355.

Хјумел/Френч 2010: K. Hummel, L. French, Phonological memory and implications for the second language classroom, *Canadian Modern Language Review*, 66(3), 371–391.

Џоунс 1997: R. Jones, Beyond “listen and repeat”: Pronunciation teaching materials and theories of second language acquisition, *System*, 25 (1), 103–112.

ИЗВОРИ

Αρванитаκис/Αρванитаκι 2012: Κ. Αρβανιτάκης, Φ. Αρβανιτάκη, *Επικοινωνήστε ελληνικά 1*, Αθήνα: ΔΕΛΤΟΣ.

Γαρελι и др. 2012: Ε. Γκαρέλη, Ε. Καπούλα, Στ. Νεστοράτου, Ε. Πρίτση, Ν. Ρουμπής, Γ. Συκαρά, *Ταξίδι στην Ελλάδα 1*, Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

Γεοργαντζи/Ραφτοпулу 2013: Ε. Γεωργαντζή, Ε. Ραυτοπούλου, *Ελληνικά για σας Α0*, Αθήνα: ΝΕΟHEL.

Καρακιργιу/Παναјотиду 2014: Μ. Καρακυργίου, Β. Παναγιωτίδου, *Κλικ στα ελληνικά: Επίπεδο Α1. Για εφήβους και ενηλίκους*, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.

Καρακιργιу/Παναјотиду 2014: Μ. Καρακυργίου, Β. Παναγιωτίδου, *Κλικ στα ελληνικά: Επίπεδο Α2. Βασικός Χρήστης*, Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ.

Симонулос и др. 2013: Γ. Σιμόπουλος, Ρ. Κανελλοπούλου, Ει. Παθιάκη, Α. Παυλοπούλου, *Ελληνικά Α'*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Vojkan B. Stojičić
Antonina V. Kostić

THE ROLE OF THE TEXTBOOKS IN THE DEVELOPMENT OF PHONOLOGICAL
COMPETENCE OF L2 SERBIAN SPEAKERS OF MODERN GREEK

Summary

Students should acquire knowledge from different linguistic areas when learning a foreign language. A large number of scientific papers indicate the importance of the correct choice of didactic materials, with special emphasis on the phonetic and phonological development in second language acquisition and foreign language learning. Our research aimed to establish the extent to which didactic textbooks innovated the approach to the phonetic-phonological system of the Modern Greek language. Although the initial hypothesis was that A1 level textbooks would pay sufficient attention to the phonetic-phonological system of Modern Greek, the analysis found that not all textbooks give enough information. Also, the parallels between the phonological system of Modern Greek and another language are not pointed out equally in all textbooks, ie the influence of L1 is not given equal importance.

Keywords: phonological competence, Modern Greek as a foreign language, textbooks, Serbian students.